A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2021. július 15.*

„Előzetes döntéshozatal – EUMSZ 268., EUMSZ 270., EUMSZ 340. és EUMSZ 343. cikk – Az Európai Unió kiváltságairól és mentességeiről szóló (7.) jegyzőkönyv – 11., 17. és 19. cikk – Az Európai Bizottság volt tagja – Bírósági eljárás alóli mentesség – Szerződésen kívüli felelősség megállapítása iránti kereset – A mentesség visszavonása – Az Európai Unió Bíróságának hatásköre”

A C-758/19. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Polymeles Protodikeio Athinon (athéni helyi bíróság, Görögország) a Bírósághoz 2019. október 16-án érkezett, 2019. június 18-i határozatával terjesztett elő az

OH

és

ID

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: J.-C. Bonichot tanácselnök, L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan és N. Jääskinen (előadó) bírák,

főtanácsnok: M. Bobek,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– OH képviseletében G. Trantas dikigoros,

– ID képviseletében E. Politis dikigoros,

* Az eljárás nyelve: görög.

– az Európai Bizottság képviseletében M. Konstantinidis, T. S. Bohr és S. Delaude, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2021. február 2-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUMSZ 343. cikk, valamint az Európai Unió kiváltságairól és mentességeiről szóló (7.) jegyzőkönyv (HL 2016. C 202., 266. o.; a továbbiakban: a kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyv) 11, 17 és 19. cikkének értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet az OH, az Európai Bizottság volt ideiglenes alkalmazottja és ID, a Bizottság görög állampolgárságú volt tagja (a továbbiakban: a Bizottság tagja) között az OH által ID-nek felrótt azon vétkes magatartás tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, amely a Bizottságot OH munkaszerződésének megszüntetésére indította.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 A kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyv 11. cikkének a) pontja szerint:

„Az egyes tagállamok területén az Unió tisztviselői és egyéb alkalmazottai állampolgárságuktól függetlenül:

a) a szerződéseknek az egyfelől a tisztviselők és egyéb alkalmazottak az Unióval szemben fennálló felelősségével kapcsolatos szabályokra vonatkozó rendelkezéseire, másfelől az Európai Unió Bíróságának az Unió, valamint az uniós tisztviselők és egyéb alkalmazottak közötti jogvitákkal kapcsolatos hatáskörére vonatkozó rendelkezéseire is figyelemmel, hivatalos minőségükben végrehajtott cselekedeteik tekintetében, szóbeli vagy írásbeli megnyilatkozásaikat is beleértve, mentességet élveznek a bírósági eljárások alól. Ez a mentesség hivataluk megszűnését követően is megilleti őket”.

4 E jegyzőkönyv 17. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Az Unió tisztviselőinek és egyéb alkalmazottainak kizárólag az Unió érdekében lehet különféle kiváltságokat, mentességeket és könnyítéseket adni.

Valamennyi uniós intézmény köteles visszavonni az egyes tisztviselői vagy egyéb alkalmazottai részére biztosított mentességet olyan esetben, amikor az illető intézmény megítélése szerint a mentesség visszavonása nem ellentétes az Unió érdekével.”

5 E jegyzőkönyv 19. cikke a következőket mondja ki:

„A 11–14. és a 17. cikket az Európai tanács elnökére is alkalmazni kell.

Az említett cikkeket a Bizottság tagjaira is alkalmazni kell.”

A görög jog

6 A Kodikas Politikis Dikonomias (polgári perrendtartás) 3. cikke (2) bekezdésének megfelelően a bírósági eljárás alóli mentességet élvező külföldi állampolgárok nem tartoznak a görög bíróságok joghatósága alá, kivéve, ha a jogvita ingatlanon fennálló dologi jogra vonatkozik.

7 Ezenkívül a polgári perrendtartás 24. cikke értelmében a bírósági eljárás alóli mentességet élvező görög állampolgárok, valamint a külföldön dolgozó állami alkalmazottak azon bíróság joghatósága alá tartoznak, amelynek illetékességi területén a kitelepülésüket megelőzően lakóhellyel rendelkeztek, illetve ennek hiányában az e tagállam fővárosában lévő bíróságok joghatósága alá.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

8 A Bizottság 2014. november 1-jén az Európai Unió egyéb alkalmazottaira vonatkozó alkalmazási feltételek (a továbbiakban: alkalmazási feltételek) 2. cikkének c) pontja alapján ideiglenes alkalmazottként alkalmazta OH-t a Bizottság tagjának kabinetfőnök-helyetteseként, az AD 12 besorolási fokozat 2. fizetési fokozatába besorolva.

9 2015. október 1-jétől OH e kabinetben szakértői munkakört töltött be, az AD 13 besorolási fokozat 2. fizetési fokozatába besorolva.

10 2016. április 27-i levelében a Bizottság tájékoztatta OH-t az ideiglenes alkalmazotti munkaszerződésének 2016. augusztus 1-jei hatállyal történő megszüntetéséről, és a Bizottság tagjával fennálló bizalmi viszony megromlására hivatkozott.

11 2016. július 27-én OH az Európai Unió tisztviselői személyzeti szabályzatának (a továbbiakban: személyzeti szabályzat) 90. cikke alapján panaszt nyújtott be a szerződését megszüntető határozattal szemben, amelyet a Bizottság 2016. november 28-án elutasított.

12 2017. március 10-én OH keresetet nyújtott be az Európai Unió Törvényszéke előtt ezen elutasító határozattal szemben.

13 A Törvényszék a 2019. január 10-i RY kontra Bizottság ítéletében (T-160/17, EU:T:2019:1) hatályon kívül helyezte az OH szerződését megszüntető bizottsági határozatot azzal az indokkal, hogy nem tartották tiszteletben OH előzetes meghallgatáshoz való jogát. A Törvényszék szerint a Bizottság nem bizonyította, hogy OH számára lehetővé tették, hogy a szerződésének megszüntetése előtt hasznosan ismertethesse az álláspontját.

14 Ezen ítéletet követően a Bizottság meghallgatta OH-t, és 2019. április 10-i határozatával ismét megszüntette OH munkaszerződését. OH ekkor a személyzeti szabályzat 90. cikke alapján panaszt nyújtott be ez utóbbi határozattal szemben, amelyet a Bizottság 2019. augusztus 14-én elutasított.

15 2019. december 2-án OH keresetet nyújtott be a Törvényszék előtt ez utóbbi elutasító határozattal szemben. A Törvényszék a 2021. január 13-i RY kontra Bizottság ítéletben (T-824/19, nem tették közzé, EU:T:2021:6) elutasította e keresetet.

16 2017 szeptemberében OH a Törvényszék előtt indított eljárásokkal párhuzamosan keresetet indított a kérdést előterjesztő bíróság, a Polymeles Protodikeio Athinon (athéni elsőfokú bíróság, Görögország) előtt, amely arra irányult, hogy kötelezzék a Bizottság tagját az OH által állítólagosan amiatt elszenvedett kár megtérítésére, hogy a Bizottság tagja becsületcsorbító állításokat fogalmazott meg OH-val szemben, amikor azt kifogásolta, hogy OH a hibás a kölcsönös bizalmi viszony megszűnéséért és a feladatainak ellátásával kapcsolatos mulasztásokért. A Bizottság tagjának e magatartása vezetett ugyanis ahhoz, hogy a Bizottság megszüntette OH munkaszerződését, és ezáltal vagyoni kárt okozott neki, amelyet OH 452 299 euróra becsül, amely a 2016. november 1-je és 2019. október 31. közötti időszakra vonatkozó keresetveszteségnek felel meg. OH azt is kéri a kérdést előterjesztő bíróságtól, hogy kötelezze a Bizottság tagját arra, hogy nem vagyoni kár címén fizessen meg részére 600 000 eurót, és kötelezze őt a neki kárt okozó valótlan és rágalmazó állítások visszavonására.

17 A kérdést előterjesztő bíróság rámutat, hogy OH keresete a Bizottság egy volt tagja ellen irányul, aki görög állampolgár, ám az EUMSZ 343. cikk, valamint a kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyv 11., 17. és 19. cikke alapján bírósági eljárás alóli mentességet élvez. Ebben az összefüggésben e bíróságnak kétségei vannak a releváns uniós szabályok értelmezését, valamint az ilyen jogvita elbírálására vonatkozó saját hatáskörét illetően.

18 Egyébiránt az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy 2017. december 22-én a Bizottság humánerőforrás-ügyi és biztonsági főigazgatósága igazolást nyújtott be, amely szerint „a [kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyv] 11. és 19. cikkének megfelelően [a Bizottság tagja] [e] minőségében mentességet élvez a bírósági eljárás alól az általa a hivatalos minőségében végzett cselekmények tekintetében, ideértve a szóbeli és az írásbeli megnyilatkozásait is. A mentességet a Bizottság testülete a nemzeti bíróság kérelmére visszavonhatja, kivéve ha a mentesség ilyen visszavonása ellentétes az Unió érdekeivel.”

19 E körülmények között a Polymeles Protodikeio Athinon (athéni elsőfokú bíróság) úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) A tartalom és a követett cél tekintetében egybeesik-e egymással a »bírósági eljárás alóli mentességnek« és a »mentességnek« a [kiváltságokról és mentességekről szóló] jegyzőkönyv 11. cikke szerinti fogalma?

2) Kiterjed-e a [kiváltságokról és mentességekről szóló] jegyzőkönyv 11. cikke szerinti »bírósági eljárás alóli mentesség«, illetve »mentesség« a büntetőeljárások mellett azokra a polgári eljárásokra is, amelyeket harmadik személy károsultak indítanak a Bizottság tagjaival szemben?

3) Megvonható-e a Bizottság tagjától a »bírósági eljárás alóli mentessége«, illetve »mentessége« a jelen ügyben indított eljáráshoz hasonló, vele szemben indított polgári eljárás keretében is? Igenlő válasz esetén kinek kell kezdeményeznie a mentesség megvonására irányuló eljárást?

4) Hatáskörrel rendelkeznek-e az uniós igazságszolgáltatási fórumok a jelen ügyben indított keresethez hasonló, a Bizottság valamely tagjával szemben szerződésen kívüli felelősség miatt előterjesztett kereset elbírálására is?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

A negyedik kérdésről

20 Negyedik kérdésével, amelyet elsőként kell megvizsgálni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az Európai Unió Bírósága rendelkezik-e hatáskörrel a Bizottság volt ideiglenes alkalmazottja által ezen intézmény azon tagjának felrótt vétkes magatartás miatt indított, szerződésen kívüli felelősség megállapítása iránti kereset elbírálására, akinek a munkatársa volt, és amely magatartás ezen intézményt arra indította, hogy megszüntesse az ezen alkalmazottal fennálló munkaviszonyt.

21 Először is hangsúlyozni kell, hogy az EUMSZ 340. cikk második és harmadik bekezdésével összefüggésben értelmezett EUMSZ 268. cikknek megfelelően a Bíróság rendelkezik hatáskörrel az uniós intézmények vagy alkalmazottaik által feladataik teljesítése során okozott károk megtérítésére vonatkozó jogviták eldöntésére.

22 Ezenkívül az állandó ítélkezési gyakorlat szerint kizárólag a Bíróság rendelkezik hatáskörrel az Unió szerződésen kívüli felelősségét érintő jogviták elbírálására, nem a nemzeti bíróságok (lásd ebben az értelemben: 1979. február 13-i Granaria ítélet, 101/78, EU:C:1979:38, 16. pont; 2010. július 29-i Hanssens-Ensch ítélet, C-377/09, EU:C:2010:459, 17. pont).

23 Ez a helyzet különösen az olyan kár megtérítése iránti kérelem esetében, amelyet az uniós alkalmazottak olyan aktusok következtében okoztak, amelyek belső és közvetlen jogviszony alapján az intézményekre bízott feladatok szükségszerű folytatását képezik (lásd ebben az értelemben: 1969. július 10-i Sayag és társai ítélet, 9/69, EU:C:1969:37, 7. pont).

24 Másodszor, amint azt a Bíróság több alkalommal kimondta, az Unió tisztviselője vagy alkalmazottja és az őt alkalmazó intézmény közötti bármely jogvita, amennyiben e jogvita az érintett és ezen intézmény közötti munkaviszonyból ered, még ha kártérítési keresetről van is szó, az EUMSZ 270. cikknek és a személyzeti szabályzat 91. cikke (1) bekezdésének a hatálya alá tartozik (2015. szeptember 10-i Missir Mamachi di Lusignano kontra Bizottság [felülvizsgálat] ítélet, C-417/14 RX-II, EU:C:2015:588, 38. pont; 2020. június 4-i Schokker kontra EASA ítélet, C-310/19 P, nem tették közzé, EU:C:2020:435, 50. pont).

25 Egyrészt ugyanis az EUMSZ 270. cikk előírja, hogy az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik az Unió tisztviselői személyzeti szabályzatában és az alkalmazási feltételekben megállapított keretek között és feltételek mellett az Unió és alkalmazottai között felmerülő minden vitás ügyben. Másrészt a személyzeti szabályzat 91. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik az Unió és a személyzeti szabályzat hatálya alá tartozó bármely személy között keletkező minden olyan jogvitában, amely az e személynek sérelmet okozó aktus jogszerűségére vonatkozik.

26 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy a szerződésen kívüli felelősség megállapítása iránti keresetet OH, a Bizottság korábbi ideiglenes alkalmazottja, a Bizottság egy volt tagjával szemben indította a kérdést előterjesztő bíróság előtt.

27 Ezenkívül a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a vagyoni és nem vagyoni károk, amelyek megtérítését OH a Bizottság tagjától követeli, a Bizottság e tagjának rágalmazó állításain alapulnak, aki azt rótta fel OH-nak, hogy a kölcsönös bizalmi viszony megromlott, és OH a feladatainak ellátása során kötelezettségszegést követett el, amely alapján a Bizottság megszüntette az ezen intézmény szolgálatára kötött munkaszerződését.

28 E tekintetben, amint arra a főtanácsnok indítványának 37. és 42. pontjában rámutatott, az alapügyben az állítólagos kár magából a munkaviszony megszűnéséből ered, mivel a Bizottság tagja kijelentette, hogy már nem bízik meg OH-ban. Márpedig az ilyen nyilatkozat szükségszerűen a Bizottság tagja feladatai ellátásának keretébe illeszkedik. E nyilatkozatot ugyanis a Bizottság e tagja azon határozatának alátámasztásaként fogalmazták meg, amely szerint már nem kívánta OH szolgálatait igénybe venni, mivel ez a döntés az őt megillető azon hatáskörbe tartozik, hogy a kabinetjét olyan személyekből alakítsa ki, akikkel bizalmi viszonyban áll, oly módon, hogy az lehetővé tegye számára a Bizottság tagjaként rá bízott feladatok lehető legjobb teljesítését.

29 Ebből következik, hogy az OH által a Bizottság tagjának felrótt magatartás valójában a kabinetje személyi állományának irányítása körébe tartozik. Az ilyen magatartást következésképpen úgy kell tekinteni, hogy az elválaszthatatlanul a Bizottság e tagja feladatai ellátásának körébe tartozik, mint az e minőségében rá bízott feladatnak a jelen ítélet 23. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében vett szükségszerű folytatása.

30 Egyébiránt a Bíróság rendelkezésére álló iratokból kitűnik, hogy az alapeljárás felperesét az alkalmazási feltételek 2. cikke c) pontjának megfelelően a Bizottság ideiglenes alkalmazottjaként alkalmazták.

31 Ennélfogva, ha bebizonyosodik, hogy az egyfelől a Bizottság tagjának felrótt magatartás, másfelől az OH által állított kár közötti okozati összefüggés nem közvetlen, mivel e kárt a Bizottság Humánerőforrás-ügyi és Biztonsági Főigazgatóságának főigazgatója által 2016. április 27-én elfogadott végleges elbocsátó határozat okozta, még akkor is, ha a Bizottság tagja szorgalmazta az e határozat elfogadását eredményező eljárást, az alapeljárás az OH és az uniós intézmény – a Bizottság – közötti munkaviszonyból ered.

32 Egyébiránt OH azt állítja, hogy az általa a Bizottság tagjának felrótt magatartás nemcsak a jövőjét és az Unión belüli szakmai tevékenységét sértette meg, hanem megfosztotta őt attól a 452 299,32 euró összegű díjazástól is, amelyet akkor kapott volna a Bizottságtól, ha a munkaszerződését nem szüntetik meg idő előtt.

33 E körülmények között a szerződésen kívüli felelősség megállapítása iránti olyan kereset, amelyet az Unió volt ideiglenes alkalmazottja – mint amilyen OH – azon kötelezettségszegés miatt indít, amelyet állítása szerint a Bizottság volt tagja, akinek ez az ideiglenes alkalmazott volt az egyik közvetlen munkatársa, az ezen együttműködés folytatásának mellőzéséről hozott határozat meghozatalakor követett el, az alkalmazott és a Bizottság között fennálló munkaviszonyból ered. Az ilyen kereset tehát az EUMSZ 270. cikk és a személyzeti szabályzatnak az alkalmazási feltételek 46. cikke által alkalmazni rendelt 91. cikke (1) bekezdésének hatálya alá tartozik. Az ilyen kereset az EUMSZ 340. cikkel összefüggésben értelmezett EUMSZ 268. cikk hatálya alá is tartozik, mivel a Bizottság valamely tagja által a feladatai ellátása során elkövetett állítólagosan vétkes cselekmények káros következményeinek megtérítésére irányul.

34 Következésképpen e rendelkezések értelmében a Bíróság kizárólagos hatáskörrel rendelkezik az ilyen jogvita elbírálására.

35 A fenti megfontolásokra tekintettel a negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a Bíróság kizárólagos – a nemzeti bíróságok hatáskörét kizáró – hatáskörrel rendelkezik a Bizottság volt ideiglenes alkalmazottja által ezen intézmény azon tagjának felrótt vétkes magatartás miatt indított, szerződésen kívüli felelősség megállapítása iránti kereset elbírálására, akinek a munkatársa volt, és amely magatartás ezen intézményt arra indította, hogy megszüntesse az ezen alkalmazottal fennálló munkaviszonyt. Az ilyen keresetet nem a Bizottság érintett tagja ellen, hanem a Bizottság által képviselt Unió ellen kell megindítani.

Az első, a második és a harmadik kérdésről

36 A negyedik kérdésre adott válaszra tekintettel az első, a második és a harmadik kérdésre nem kell válaszolni, mivel a kérdést előterjesztő bíróság nem rendelkezik hatáskörrel az alapügy elbírálására.

A költségekről

37 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

Az Európai Unió Bírósága kizárólagos – a nemzeti bíróságok hatáskörét kizáró – hatáskörrel rendelkezik az Európai Bizottság volt ideiglenes alkalmazottja által ezen intézmény azon tagjának felrótt vétkes magatartás miatt indított, szerződésen kívüli felelősség megállapítása iránti kereset elbírálására, akinek a munkatársa volt, és amely magatartás ezen intézményt arra indította, hogy megszüntesse az ezen alkalmazottal fennálló munkaviszonyt. Az ilyen keresetet nem a Bizottság érintett tagja ellen, hanem a Bizottság által képviselt Európai Unió ellen kell megindítani.

Aláírások